

Täysistunto

Tiistai 8.11.2016 klo 13.59—21.55

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta, tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 225/2016 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

19.25 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tämä esitys on minulle erityisen mieluisa. Kriisinhallintaveteraanit saavat vihdoin tarvitsemansa hoidon ja avun. Siitä kiitos kuuluu entiselle ministerille Carl Haglundille, nykyiselle puolustusministerille Jussi Niinistölle, entiselle ministerille Hanna Mäntylälle, nykyiselle sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattilalle ja valtiovarainministeri Petteri Orpolle.

Tänä vuonna tulee kuluneeksi tasan 60 vuotta siitä, kun ensimmäiset suomalaiset rauhanturvaajat lähtivät maailmalle. Myöhemmin arvokas työ on palkittu myös muun muassa Nobelin rauhanpalkinnolla, ja erityisesti meidän rauhanturvaajat ovat keränneet suurta arvostusta maailmalla. Meistä on tullut rauhanturvaamisen ja rauhan välittämisenkin suurvalta.

Aivan yhtä suurta arvostusta nämä rauhanturvaajat eivät ole saaneet täällä kotimaassamme. Tarkoitin nyt niitä muutamaa kymmentä vakavasti fyysisesti tehtävissään loukkaantunutta ja arvoituksellisen suurta psyykkisesti loukkaantuneiden joukkoa. Kaiken kaikkiaan näissä rauhanturvaamis- ja kriisinhallintaoperaatioissa on ollut mukana 60 vuoden aikana noin 45 000 suomalaista naista ja miestä, ja erilaisten tutkimusten perusteella noin 2 prosenttia operaatioihin osallistuneista sairastuu psyykkisesti. Tämä tarkoittaisi noin 900:aa kriha-veteraania. Lisäksi lähes 50 suomalaista on kuollut kriisinhallintaoperaatioissa, ja juuri pari viikkoa sitten saimme suru-uutisen jälleen yhden nuoren miehen kuolemansa koulutusjaksolla. Hänen omaisilleen osanotto.

Nämä todellakin vakavienkin vammojen kanssa elävät kriha-veteraanit ovat joutuneet Suomessa mielestäni lähes nöyryytetyiksi. Maamme on lähettänyt heidät palvelemaan maatamme rauhan eteen, mutta loukkaantumisen ja haavoittumisen jälkeen ei vastuuta olekaan kannettu riittävällä tavalla, jos lainkaan. Olen tästä häpeissäni ja surullinen. Siksi itse olen tehnyt noin viisi vuotta aktiivisesti työtä tämän asian eteen ja olen tyytyväinen, että se nyt on maaliin tulossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2016 vp

Jokainen rauhanturvaamistehtäviin ja kriisinhallintatehtäviin osallistunut saa tämän vuoden aikana kriisinhallintaveteraanistatuksen ja kriisinhallintaveteraanikortin. Tämän tavoitteena on nyt vakiinnuttaa sotaveteraaniemme rinnalla kriisinhallintaveteraani-käsite ja tukea näiden naisten ja miesten kriisinhallintatehtävien jälkeistä sopeutumista. Puolustusministeriö lähettää kriisinhallintaveteraanikortin automaattisesti kaikille niille, joiden nimi on yhä asevelvollisuusrekisterissä. Muut eli erityisesti yli 60-vuotiaat kriha-veteraanit voivat tilata kortin itse internetsivujen kautta. Kortilla avautuvat ovet muun muassa Valtiokonttorin tukemaan kuntoutukseen hoitolaitoksissa. Nykyisen sotilastapaturmalain kanssa on ollut nimittäin ongelmia, ja hoitoa ja hoivaa eivät ole saaneet edes vakavimmin loukkaantuneet tai haavoittuneet. Nyt laki uudistetaan ja nykyinen sotilastapaturmalaki korvataan kahdella eri lailla. Toinen laeista koskee muun muassa varusmiehiä ja siviilipalvelusmiehiä, kertausharjoituksiin osallistuvia reserviläisiä, vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia naisia ja sotilasvirkaan koulutettavia. Kriisinhallintatehtäviin osallistuvia varten säädetään siis nyt oma laki. Hallitus antoi tämän lakiesityksen lokakuun lopulla.

Lakien on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alussa, ja täydentävässä valtion talousarviossa tullaan lisäämään tietojeni mukaan määrärahat kriha-kuntoutuksen takaamiseksi jokaiselle vammautuneelle. Lakiuudistus täsmentää nyt sitä, miten määritellään sotilastapaturma ja palvelussairaus. Tavoitteena on, että palveluksessa aiheutuneet vammat ja sairaudet sekä palveluksesta johtuvien vammojen paheneminen korvataan riittävän kattavasti. Korvusedellytyksissä otetaan siis nykyistä paremmin huomioon palvelusajan olosuhteet, jotka lisäävät sairastumisen ja vammautumisen riskiä. Samalla korotetaan ansionmenetykskorvauksen vähimmäistasoa.

Uusi laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä koskee taas sotilaalliseen kriisinhallintaan sekä siviilikriisinhallintaan ja Euroopan unionin rajaturvallisuusviraston toimintaan osallistuvia henkilöitä. Nyt voimassa oleva sotilastapaturmalaki koskee vain sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistuvia. Tämä siis on nimenomaan tätä kriisinhallintaveteraaniasiaa. Uudella lailla kaikkien kriisinhallintaan osallistuvien turva siis yhtenäistetään, koska palvelusolosuhteet ja niiden aiheuttamat riskit ovat sekä siviili- että sotilaallisessa kriisinhallinnassa hyvin samanlaiset. Korvaukset maksetaan jatkossa samoja periaatteita noudattaen kuin sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaukset. Turva on siten kattavampi kuin työntekijöitä koskeva työtapaturma- ja ammatitautiturva. Lain mukaan korvausharkinnassa otetaan samalla huomioon kriisinhallintatehtävien erityisolosuhteet.

Kriisinhallintatehtävissä olosuhteet poikkeavat kotimaan rauhanajan olosuhteista, ja niihin sisältyy paljon vammautumisen ja sairastumisen riskejä lisääviä tekijöitä. Kriisinhallintatehtävästä palaavalle tulee lisäksi oikeus erityiseen psyykkiseen tukeen. Psyykkinen tuki koskisi takautuvasti myös ennen uuden lain voimaantuloa palveluksessa olleita. Psyykkisen tuen saamisen kynnys olisi matala, eikä se edellyttäisi hakijalta tapaturmana tai palvelussairautena korvattavaa vammaa tai sairautta. Esityksen mukaan tukea voisi saada kuitenkin vain yhden vuoden ajan.

Tätä kohtaa pitää vielä valiokuntakäsittelyssä eduskunnassa minusta selvittää. Minusta tuen pitää olla niin kattava ja niin pitkäkestoinen kuin jokainen yksilöllinen tilanne vaatii. Tyhjän päälle ei saa jättää enää yhtäkään naista ja miestä. Kriisinhallintaan osallistuvia koskevaan lakiin sisällytetään lisäksi myös erityinen lisäturva kuolemantapauksen sekä pysyvän invaliditeetin varalta. Lisäksi minusta eduskuntakäsittelyssä lakiin pitää lisätä myös tuki ja hoito ja apu omaisille ja läheisille. Sitä monessa tilanteessa saattavat tarvita

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2016 vp

perheiden lapset ja puoliset, ja tulen itse ottamaan tämän myös puolustusvaliokunnassa esille.

Olen tästä asiasta enemmän kuin iloinen. Olen tämän työn aikana saanut itselleni muutamman uuden ystävän. Heidän puolestaan olen enemmän kuin tyytyväinen. Joku nyt kysyy, onko tämä pois sotiemme veteraaneilta. Vastaan, että ei ole. Ensi vuonna vuosikausiin ensimmäistä kertaa sotaveteraaneille ei kohdisteta leikkauksia ja myös 1939—1945 veteraanien kuntoutukseen ohjataan lisää tulevana vuosina 40 miljoonaa euroa ja avopalveluiden haaita-asteraja lasketaan 15:stä 10 prosenttiin. Tällaisia panostuksia sotaveteraaniemme eteen ei ole yksikään hallitus ennen tätä tehnyt. Nyt ne tehdään.

Rauhanturvaajaliiton puheenjohtaja Paavo Kiljunen totesikin Helsingin Sanomissa jokin aika sitten: "Ne sotaveteraanit, joiden kanssa olen jutellut, suhtautuvat asiaan eli krihaveteraaneihin erittäin positiivisesti. He ymmärtävät, että tämä on toinen juttu ja että emme tavoittele tässä mitään kunniakansalaisuuksia." Ja toinen lainaus: "Sotaveteraanien vankureista syömistä on vältelty viimeiseen asti, eikä tässä ole sellaista." Se on juuri näin.

Tämä vuosi on erinomainen kiittää ja kunnioittaa nyt myös näitä meidän krihaveteraanejamme. Tänä vuonna nimittäin tulee siis kuluneeksi tasan 60 vuotta siitä, kun ensimmäiset suomalaiset rauhanturvaajat lähtivät Suezille joulukuussa 1956. Pidämme huolen jatkossa siis jokaisesta naisesta ja miehestä, jonka maailmalle lähetämme nykyisin entistään vaativampiin ja vaarallisempiin tehtäviin. Ja pidämme myös entistä parempaa huolta jokaisesta vuosien 39—45 sotiemme sotaveteraanista, sotainvalidista, lotasta ja heidän puolisoistaan viimeiseen naiseen ja mieheen asti.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluan nostaa muutaman pienen huomion valiokuntakäsittelyyn kriisinhallintaveteraanien vertaistukiryhmältä. He toteavat omaan kokemukseensa perustuen, että kuntoutusohjelmaa laadittaessa tulee huomioida erityisesti kroonisesta kivusta sekä traumaperäisestä stressihäiriöstä kärsivät. Kriisinhallintainvalidit tarvitsevat ehdottomasti näiden oireiden erityisosaamista hallitsevaa ammattitaitoista hoitohenkilökuntaa. Sotaveteraaniemme kuntoutuslaitokset ovat kriisinhallintatehtävissä olleille rauhanturvaajille se oikean sisällön (Puhemies koputtaa) kuntoutukselle mahdollistava paikka, oikea vertaistuki. Vammojen syntymisolosuhte on hyvin yhdistävä kokemus. (Puhemies koputtaa) Kokenut, ammattitaitoinen, toivomukset huomioiva henkilökunta on fyysisesti (Puhemies koputtaa) mutta etenkin henkisesti voimaannuttava.

Arvoisa puhemies! Voinko käyttää minulle lain suomaa oikeutta, kolme lyhyttä kohtaa?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Olkaa hyvä.

Kiitos. — Toisena kohtana, jonka toivon sosiaali- ja terveysvaliokunnassa esille otettavan, on se, että asiantuntijalääkäreillä pitäisi olla sotilastapaturmien asiantuntemus. Vakuustapaturman määrittelyyn tarvitaan erikoiskoulutusta. Vakuutusyhtiöillä on omat lääkärit, jotka antavat korvauksen epäämistä puoltavia lausuntoja henkilöitä koskaan näkemättä. Vaara-, uhka- ja läheltä piti -tilanteiden kohdalla selvitys ja kirjaaminen ovat ehdoton edellytys, jotta voidaan todentaa syy-yhteys tapahtumiin myöhemmin.

Kolmantena kohtana: Eräs huolenaiheista on loukkaantuneet tai sairastuneet, joita ei tavoiteta. On suuri vaara, että ne, jotka todella tarvitsisivat apua, eivät jaksa tai halua tulla sitä hakemaan. Myös tieto vuosien varrella eri rauhanturvaoperaatioissa haavoittuneista, loukkaantuneista ja sairastuneista tuntuu olevan hajallaan. Asia korostuu, kun viime vuosina kriisinhallintatehtävät ovat muuttuneet entistä vaativammiksi ja vaarallisemmiksi, jol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2016 vp

loin myös haavoittumisten ja loukkaantumisten riski on kohonnut. Taistelustressi ja kriisi-alueella koetut tapahtumat voivat aiheuttaa oireita vielä pitkänkin ajan kuluttua kotiutumisen jälkeen, vaikka kotiutuessaan henkilö olisikin kokenut itsensä täysin terveeksi. Pitäisi organisoida koko Suomen laajuinen koonti kaikille kriisinhallintatehtävissä palvelleille, mukaan lukien siviilikriisinhallinta, samalla periaatteella kuin järjestettiin 70-luvulla sotaveteraaneillemme. Tuolloin saatiin hoidon, kuntoutuksen ja korvausten piiriin sellaisetkin, jotka olivat mielestään vähemmän haavoittuneet. Etenkin traumaperäisten stressireaktioiden tunnistaminen on nykyään hyväksytty diagnoosi, toisin kuin aikaisemmin, jolloin kyseessä olevaa aihetta välteltiin hulluksi leimaantumisen pelossa.

Viimeisenä toivon, että valiokunnassa otetaan vielä huomioon se, että erityisesti tässä asiassa tämän alan ja nämä kokemukset itse kokeneita huolettavat nuoret. Kotimaan terveydenhuollolla voi tällaisissa tapauksissa olla vaikeuksia tunnistaa oirehtimisen syy-yhteyksiä. Eräänä ratkaisuna on tiedotuksen lisääminen siten, että siviilipuolen terveydenhoidossa ymmärrettäisiin paremmin taistelustressiin ja post-traumaattiseen stressireaktioon liittyviä ongelmia. Puolustusvoimien ja Valtiokonttorin välinen 5.5.2014 tehty sopimus psykososiaalisen hoidon kustannusten korvaamisesta on täysin riittämätön. Sopimusta sovelletaan vain vuoden ajan palveluksen päättymisestä, ja se koskee henkilöitä, jotka olivat palveluksessa kyseessä olevana sopimusajankohtana tai myöhemmin. Sopimuksen tulee olla aikaan sitomaton, ja vanhat tapaukset on voitava ottaa uudelleen käsiteltäväksi.

Arvoisa puhemies! Pahoittelen, että ylitin ajan, mutta asia oli tärkeä, ja toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa nämä kriisinhallintaveteraanien Vaikeasti Korvattavat ry:n miesten ja naisten esille nostamat neljä erityistä asiaa otetaan huomioon.

19.39 Lea Mäkipää ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys nykyisen sotilastapaturmalain korvaamisesta kahdella eri lailla on erittäin tervetullut ja tarpeellinen. Laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta korvaisi voimassa olevan sotilastapaturmalain, joka koskee varusmiehiä, siviilipalvelusmiehiä, kertausharjoituksiin osallistuvia reserviläisiä, vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia naisia sekä sotilasvirkaan koulutettavia henkilöitä. Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettaisiin siis uusi laki. Lakia sovellettaisiin henkilöihin, jotka osallistuvat sotilaalliseen tai siviilikriisinhallintaan taikka Euroopan unionin rajaturvallisuusviraston toimintaan.

Esityksen tavoitteena on, että palveluksessa aiheutuneet vammat ja sairaudet tai niiden paheneminen korvataan riittävän kattavasti. Korvausedellytyksissä on tarkoitus ottaa nykyistä paremmin huomioon palvelusaikaiset olosuhteet, jotka lisäävät sairastumisen ja vammautumisen riskiä. Samalla korotettaisiin ansionmenetykskorvauksen vähimmäistasoa.

Nykylain mukaan kriisinhallintatehtävissä toimivien tapaturmat ja palvelussairaudet korvataan sotilastapaturmalain mukaan. Palveluolosuhteissa on viime vuosina tapahtunut isoja muutoksia. Kriisinhallintatehtävissä niin fyysisen kuin psyykkisenkin vammautumisen riskin on arvioitu nousseen aiempiin vuosikymmeniin verrattuna. Tarpeen psykososiaaliseen tukeen katsotaan lisääntyneen.

Valtiokonttori käsitteli viime vuonna noin 70 rauhanturvaajan korvaushakemuksen. Valtaosassa tapauksia korvaus myönnettiin hakemuksen mukaan. Hankaluuksiakin on ollut varsinkin palvelussuhteen päättymisen jälkeen ilmenneiden vammojen ja sairauksien syy-yhteyden osoittamisessa, erityisesti henkisten vammojen osalta.

Palvelus kriisinhallinta-alueilla muistuttaa usein työskentelyä sotatoiminta-alueilla ja poikkeaa kotimaisista olosuhteista monin tavoin. Lainsäädäntöuudistusta valmisteltaessa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2016 vp

on paneuduttu perusteellisesti kriisinhallintaoperaatioiden palveluolosuhteisiin ja hoitojärjestelyihin Afganistanissa ja Libanonissa. Vaarallisen toimintaympäristön lisäksi palvelus tällaisilla alueilla on henkisesti kuormittavaa.

Uudistuksen tavoite on saada vammautunut henkilö nopeasti hoitotoimenpiteisiin ja kuntoutukseen sekä turvata hänen taloutensa niin, että hän tulee toimeen vammautumiseensa huolimatta ja palaa ehkä työelämään. Kriisinhallintatehtävästä palaavalle tulee oikeus yhden vuoden ajaksi erityiseen psyykkiseen tukeen, joka koskee takautuvasti myös ennen uuden lain voimaantuloa palveluksessa olleita. Psyykkisen tuen saamisen kynnys olisi matala, eikä se edellyttäisi hakijalla tapaturmana tai palvelussairautena korvattavaa vammaa tai sairautta.

Hyvin tärkeää on myös se, että valtio vihdoin ottaa vastuun vammautuneiden ja sairastuneiden varusmiesten hoidosta ja toimeentulosta. Suomen maanpuolustus perustuu yleiseen asevelvollisuuteen ja suureen reserviin, joten on luonnollista, että siihen sisältyy velvollisuus varusmiespalveluksessa tai kertausharjoituksissa vammautuneen tai sairastuneen hoidosta ja toimeentulosta sairausaikana.

Voimassa olevan sotilastapaturmalain nojalla on korvattu sattumisvuosina 2010–2014 yhteensä yli 8 000 vahinkotapahtumaa. Näistä palvelussairauksia on ollut 2 000 ja loput tapaturmia. Varusmiesten osuus vahinkotapahtumista on ollut noin 85 prosenttia, sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistuneiden runsaat 6 prosenttia ja kertausharjoituksiin osallistuneiden noin runsaat 3 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Vaikka vakavasti vammautuminen tai kuolemantapaus on todennäköisempää kriisinhallintatehtävissä, myös varusmiesten pysyviä vammautumisia ja kuolemia on valitettavasti tapahtunut. Lakisääteiseen varusmiespalvelukseen osallistuu palkatta erikuntoisia ihmisiä, joilla voi olla toimintarajoitteita jo ennestään, kun kriisinhallintatehtävissä palvelee ammattisotilaita. Vakuutusturvan parantaminen ja oikeudenmukainen korvaustaso saattavat osaltaan motivoida valitsemaan siviilipalveluksen sijaan varusmiespalveluksen, ja tämä saattaa lisätä myös naisten osallistumista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen.

19.44 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Hallitus on esityksellään uudistamassa voimassa olevaa sotilastapaturmia koskevaa lainsäädäntöä ja täsmentämässä sen soveltamisalaa. Esityksessä täsmennetään sotilastapaturman ja palvelussairauden määrittelyjä niin, että ne tulevat paremmin ja nimenomaan riittävän kattavasti korvattaviksi. Mielestäni on hyvä, että tätä asiaa tarkastellaan uudestaan nyt jopa 30 vuoden jälkeen. Edellinen tarkastelu tehtiin vuonna 90 vastamaan nykyajan vaatimuksia esimerkiksi kriisinhallinnan suhteen. Sitä ihmettelen laajemminkin, jos aikaisempi lainsäädäntö ei ole riittävästi suojannut isänmaan palveluksessa olevan varusmiehen, reserviläisen, koulutettavan, virka-apua antavan, vapaaehtoisen tai siviilipalvelusmiehen asemaa palvelusaikaisen loukkaantumisen tapahtuessa tai vamman pahentuessa. Miten tämä voi olla mahdollista, että tätä ei ole aiemmin hoidettu kuntoon vaan meidän täytyy käsitellä sitä nyt täällä? Tämä osoittaa, että maailma ei ole todellakaan vielä valmis. Hallituksen esitys, joka kantaa vastuun näistä ihmisistä, on oikein tervetullut.

19.45 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tätä lakia on valmisteltu useita vuosia, ja asianmukaiset yhteistyötahot, kuten STM, puolustusministeriö ja Valtiokonttori sekä henkilöstöjärjestöt, ovat olleet tiiviissä yhteistyössä lainvalmis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2016 vp

telutyössä. Jatkossa palveluksessa aiheutuneet vammat ja sairaudet sekä palveluksesta johtuvien vammojen paheneminen on korvattava riittävän kattavasti.

Erityisen hyvää laissa on psyykkisten vammojen nostaminen fyysisten vammojen rinnalle ja se, että kriisinhallintatehtävästä palaavalle ehdotetaan oikeutta erityiseen psyykkiseen tukeen. Suomen sodissa sotineiden mielen traumat jäivät usein kaiken avun ulkopuolelle. Sodan kauhujen ja kuolemanpelon vuoksi sotaneuroosista kärsineitä on Suomessa ollut tuhansia, ja näiden hoitamattomuus vaikuttaa varmasti vielä tänäkin päivänä omassa sukupolvessani. Psykiatrasta hoitoa ei ymmärretty eikä osattu silloin antaa. Nykyään onneksi tajutaan se, että kenen tahansa mieli voi murtua raakuuksien edessä. Pikemminkin voisi kysyä, että eikö ole epänormaalia se, jos ihmisen mieli ei millään tavalla reagoisi kokemaansa kauhuun ja kuolemaan.

Traumat tulevat pintaan usein vasta viiveellä, ja sen vuoksi on hyvä, että laissa ehdotetaan psyykkisen tuen koskevan takautuvasti myös ennen tämän lain voimaantuloa palveluksessa olleita. Pidän erinomaisena sitä, että psyykkisen tuen saamisen kynnys tulisi olemaan matala eikä se edellyttäisi hakijalla tapaturmana tai palvelussairautena korvattavaa vammaa tai sairautta. Kenenkään ei pidä ensin joutua kokemaan avioeroa, alkoholisoitua tai kärsiä unettomuudesta ja masennuksesta ja vasta pohjakosketuksen jälkeen päästä keskustelemaan traumaista ammattilaisen kanssa. On pystyttävä varhaiseen auttamiseen.

Finlandia-palkitun historian tutkijan Ville Kivimäen Murtuneet mielet -tietokirjassa tutkija toteaa, että jos kokemus väkivallasta oli sodan aikana lyhytaikainen, siitä saattoi selvitä. Jatkuessaan ja kertautuessaan se muuttui jäytäväksi, hitaaksi, tylsistytäväksi, masentavaksi, ihmistä kuluttavaksi. Silti Suomessa psyykkisten häiriöiden syysuhteet sotaan kiellettiin. On häpeällistä, että sodissa psyykkisesti haavoittuneet sotilaat ja veteraanit eivät ole saaneet sotainvalidikorvauksia. Myös kynnys hakea korvausta psyykkisistä syistä on ollut erityisen korkea.

Onneksi nyt asenteet ovat muuttuneet. Vielä 90-luvulla psyykkisesti haavoittuneiden korvauksista käytiin keskustelua ja hyljeksiviä mielipiteitä löytyi sekä Sotainvalidien Veljesliitosta että Tapaturmaviraston lääkäreidenkin käsityksistä. Psyykkiset häiriöt liitettiin pelkuruuteen tai psyykkiseen poikkeavuuteen. Palvelusolosuhteet ja niiden aiheuttamat riskit ovat sekä siviili- että sotilaallisessa kriisinhallinnassa hyvin samanlaiset. Toivon vilpittömästi, että tämä tärkeä laki nyt vuosien odotusten jälkeen tulisi pikaisesti voimaan ja näin kaikkien kriisinhallintaan osallistuvien turva yhtenäistettäisiin.

Arvoisa puhemies! Haluan kuitenkin huomauttaa, että tämä laki on riittämätön sovellettavaksi kansainvälisen avun antamiseen tarkoitettuihin sotilas- ja siviiliapujoukkoihin. Miksikö? Siksi, että kriisinhallintaoperaatiot ovat luonteeltaan rauhaaturvaavia tai koulutusta antavia. Niissä ei osallistuta varsinaisiin sotatoimiin, vaikka voimaa joudutaankin itsepuolustukseksi joskus käyttämään. Kansainvälisen avun antamisen myötä suomalaisten on mahdollista joutua osaksi aktiivista hyökkäyksellistä sotatoimintaa varsinaisilla sotatoimialueilla, siis joutua sotaan. Tällöin riskit ovat jotain ihan muuta kuin tarkkoihin riskianalyysihin perustuvissa kriisinhallintaoperaatioissa. Siksi tämä laki ei sovellu käytettäväksi kv-sotilasaputehtäviin, toisin kuin kyseisen lain lakiesityksessä esitetään, vaikka tätä tapaturmalakia ei ole lainkaan valmisteltu kansainvälisen sotilasavun näkökulmasta, koska kyseinen laki tuli esille vasta, kun tämä tapaturmalaki oli jo käytännössä loppuunvalmisteltu. Kansainväliseen sotilasapuun tämä tapaturmalaki lienee yhdistetty lain perusteluissa vain siksi, että sotilaiden pakottamiseen ulkomaille löydettäisiin edes joitakin myönteisiä perus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2016 vp

teluja. Itse en kannata pakottamista, vaan lähtemisen ulkomaisiin tehtäviin tulee jatkossakin perustua vapaaehtoisuuteen.

19.51 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! On hyvä, että tämä esitys on viimein saatu tänne eduskuntaan. Sehän on tainnut olla jo käytännössä valmis runsaan vuoden ajan.

Tämä kriisinhallintatehtävissä tapaturman tai palvelussairaudesta saaneiden korvaamista koskeva laki taitaa olla aika hyvässä kunnossa, ja se on tietysti erinomainen asia.

Sen sijaan tämä toinen esitys, joka koskee pakollisessa varusmiespalveluksessa tai reserviläisharjoituksissa tapaturman tai palvelussairaudesta saaneita, on jäänyt puutteelliseksi, ja toivoisin, että sitä korjattaisiin ja täydennettäisiin eduskuntakäsittelyssä. Siihen pitäisi itse asiassa lisätä kriisinhallintatehtävissä palvelleiden lakiesityksestä 9 §, 10 § ja 11 § sellaisinaan, eli ne pitäisi lisätä tähän sotilastapaturmalakiin. 9 § koskee lisäkorvausta pysyvistä haitasta, 10 § kuolemantapauksen johdosta maksettavaa lisäkorvausta ja 11 § psyykkistä tukea ja hoitoa. Tällaisia pykälä ei tuohon varusmiespalveluksessa loukkaantuneen lakiesitykseen sisälly. Siihen voitaisiin ottaa vielä sekin, että sairauspäivärahaan tulisi kerroin, esimerkiksi 2, jollainen on kyllä vuosityöansioon liitetty kertoimena 3, sikäli kuin on kysymys tapaturmaeläkkeen ja perhe-eläkkeen perusteena käytettävän vuosiansion vähimmäismäärästä. Aika usein on niin, että tuo sairauspäivärahakausi jatkuu jopa vuoden ennen mahdollista eläkepäätöstä.

19.53 Kimmo Kivelä ps: Puhemies! Tämä todellakin on tervetullut ja odotettu uudistus. Voikin kysyä, miksi se annetaan vasta nyt. Tämä selkeyttää tilannetta ja toivon mukaan ja todennäköisesti vähentää monitulkintaisia tilanteita.

Kun sanon, että miksi vasta nyt, niin nyt kun on perussuomalaiset hallituksessa, meillä ovat ministerit panneet hihat heilumaan, sosiaali- ja terveysministeri ja puolustusministeri. Kun niin päiväjärjestyksen tämän kohdan kuin seuraavankin kohdan, niin sanotun Lex Lindströmin, kohdalla perussuomalaiset ministerit saavat näin paljon hyvää aikaiseksi ja panevat tuulemaan, niin kyllä se ihmetyttää, että meidän puolueen kannatus ei tätä korkeammalla ole. Mutta kyllä uskon, että kun tämä Suomen kansalle kirkastuu, että perussuomalaiset on hallituksessa se uudistava voima, kansaa puolustava voima, niin sitten todelliset gallupit eli vaalit kertovat jotakin aivan muuta.

Tämä on tärkeää myös sikäli, että kertausharjoituksissa olevien reserviläisten asemaan tulee turvaa, samoin varusmiesten asemaan, ja ennen kaikkea, eikä vähimpänä ja viimeisenä, on se, että niin kuin edustaja Heinonen sanoi, olemme rauhanturvatehtävien suurvalta olleet jo 60 vuotta ja omalta osaltaan tämä laki toteutuessaan auttaa sitä, että myös jatkossa saadaan osaavia ja motivoituneita henkilöitä kriisinhallintatehtäviin.

19.56 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on todellakin sellainen lakiesitys, jonka ihan mielellään ottaa vastaan. Tätä on todellakin valmisteltu jo useamman vuoden ajan, niin että ihan tänä vuonna sitä ei ole — eikä tämän hallituksen aikana — käynnistetty. Mutta hyvä, että se nyt saadaan maaliin. Ja se on erittäin hyvä asia, että siellä on nyt sitten mukana myöskin tämä psyykinen puoli ja psyykkiset vammat. Satuun olemaan juuri silloin puolustusvaliokunnassa, kun se lisättiin sinne. Erittäin kiva nähdä nytten, että se on tässä lakiesityksessä edelleenkin mukana.

Mutta se olisi hyvä, jos tähän vielä saataisiin varusmiespalveluksessa tapahtuvat traumat ja onnettomuudet ja loukkaantumiset, koska niitäkin on, samoin kansainvälisissä teh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2016 vp

tävissä. Kun ollaan kansainvälisissä tehtävissä kriisi- tai sotatoimialueella joko tarkkailijana tai koulutustehtävissä ja siellä sattuu jotakin, niin kyllä sellainenkin pitäisi korvata, koska tuo kriisi- ja sotatoimialueella oleskelu tahtoo olla vähän sellaista, että mikään vakuutukseen siinä ei tule matkaan, koska tiedetään, että se on aika vaarallista toimintaa.

Se on erittäin hyvä, että esimerkiksi rauhanturvaajat voivat nyt hakeutua vaikkapa heti, kun kotoutuvat omasta palveluksestaan, myöskin lääkärihoitoon ja saada myöskin traumoihinsa jonkinlaisia apua. Se on nimittäin erittäin tavallista, että jos on ollut rauhanturvaajana, niin eivät ne ensimmäiset kuukaudet kyllä kauhean helppoja nukuttavia ole. Kyllä ne asiat elävät siellä mukana.

Tästä täytyy kyllä antaa hallitukselle kiitos — tai puolustusministerillekö se sitten on — että tämä asia on saatu näin pitkälle, että se on nytten viety maaliin. Sitä valmisteltiin tosiaan viime kaudellakin hartaasti.

19.58 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa herra puhemies! On helppo yhtyä niihin kiitoksiin, mitä tässä on esitetty siitä, että tämä laki nyt vihdoin valmistuu.

60 vuotta sitten ensimmäiset suomalaiset lähtivät kriisinhallintatehtäviin, ja on todellakin korkea aika, että me nyt saamme tämän lain ja nämä kriisinhallinnan veteraanit saavat apua ja tukea niihin vammoihin ja sairauksiin, mitkä mahdollisesti aiheutuvat, kun he ovat sekä sotilaallisissa että siviilikriisinhallintatehtävissä. Suomi on heidät sinne lähettänyt, Suomi on kantanut oman vastuunsa osallistumalla näihin erilaisiin kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin, ja meillä on myös vastuu huolehtia niistä miehistä ja naisista, jotka käynnössä tätä vastuuta siellä kentällä kantavat.

Edustaja Heinonen tässä hyvin omassa puheenvuorossaan esitti niitä huomioita, mitä lain jatkovalmistelussa on syytä ottaa huomioon siinä, miten tätä esitystä voimme vielä parantaa, ja edustaja Taavitsainen kuvaili hyvin niitä psyykkisiä vammoja, mitä helposti näissä tehtävissä syntyy. On erittäin tärkeää, että tämä psyykkinen tuki on tässä mukana, ja on huolehdittava, että se on riittävän kattava ja sitä saa myös myöhemmässä vaiheessa.

Toivon ja uskonkin, että me kaikki omassa valiokuntatyössämme otamme tosissamme nämä huolet, jotka tässä keskustelussa on esitetty, ja vielä pyrimme parantamaan ja täydentämään tätä lakiesitystä.

20.00 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tästä iso kiitos kuuluu edellisen hallituksen puolustusministerille Carl Haglundille, joka otti tämän mielestäni aika lailla sydämenasiakseen viedäkseen eteenpäin, ja silloin nykyinen puolustusministeri Jussi Niinistö toimi puolustusvaliokunnan puheenjohtajana ja itse sain olla puolustusvaliokunnassa. Kyllä kiittäisin heistä kumpakaan ihan yhtä lailla tämän asian hoitamisesta. Ilman Carl Haglundia tämä ei olisi lähtenyt eteenpäin, Jussi Niinistöllä oli valiokunnan puheenjohtajana merkittävä rooli siinä ja nyt sitten maaliin viemisessä tietysti sosiaali- ja terveysministerillä ja hallituksella noin yleisesti, että tähän rahat myös saadaan.

Myös Vaikeasti Korvattavat ry, joka on kriisinhallintaveteraanien vertaistukijärjestö, ansaitsee kyllä ison kiitoksen. Se on järjestö, johon ei pääse jäseneksi kuin vaikeimman kautta. He ovat tehneet erittäin hyvää työtä tämän kokonaisuuden maaliin saamiseksi, ja toivotaan, että ne miehet ja naiset nyt tämän myötä myös tulevat saamaan apua.

Perheiden tuki on sellainen, joka tässä jää liian pienelle huomiolle. Itse asiassa olen saanut useita viestejä näiden noin 5—6 vuoden aikana, kun tätä asiaa olen esillä pitänyt, perheiltä, jotka ovat huolissaan siitä, kun kuolemantapauksia tai vakavia loukkaantumisia,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2016 vp

haavoittumisia tapahtuu näissä operaatioissa. Siinä saattaa järkkyä ei pelkästään sen perheen elämä vaan myös niiden perheiden elämä, joista isä tai äiti on mukana siinä samassa operaatiossa. Pienille lapsille mutta myös aikuisille puolisoille saattaa tulla oireita, joita pitää pystyä tukemaan ja hoitamaan, ja apu pitää osoittaa myös sinne asti.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluan antaa tukeni edustaja Kivirannan esitykselle, että varusmiespalveluksen ja reserviläisten koulutusjaksojen osalta myös lisätään muutama pykälä eli myös heidät lisätään vakavimpien vahinkojen ja onnettomuuksien korvausten piiriin.

20.02 Maria Tolppanen sd: Tämä on erittäin hyvä asia, että nyt saadaan vihdoinkin vietyä maaliin tämä tapaturma-asia. Tähän pitäisi vain saada mukaan nytten se, että varusmiespalveluksessa olevat ja siellä loukkaantuvat varusmiehet kuuluisivat myöskin tämän piiriin. Samoin tähän pitäisi saada mukaan se, että jos ollaan kansainvälisissä tehtävissä esimerkiksi opettamassa tai tarkkailijoina, niin sellaisten henkilöiden pitäisi olla tämän piirissä sen takia, että esimerkiksi yksityisiä tapaturmavakuutuksia ei juurikaan myönnetä sellaisille alueille, missä tällaista koulutusta tapahtuu, jos se siis tapahtuu sotatoimialueella tai ylipäätään kriisialueella.

Eli erittäin tervetullut on tämä lakiesitys, sitä voi kyllä kannattaa, mutta toivon, että siihen saadaan vielä lisättyä nämä asevelvollisuuttaan suorittavat nuoret miehet ja nuoret naiset. Sillä on merkitystä. Valitettavasti meillä tapahtuu onnettomuuksia tänä päivänä, jopa kuolemaan johtavia onnettomuuksia on tapahtunut asevelvollisuusaikana. Tietenkään mikään laki ei tuo heitä takaisin, mutta helpottaa ehkä hieman jäljelle jäävien tilanteita, ja ainakin siinä vaiheessa, jos loukkaannutaan, saadaan asiallista hoitoa ja päästään kuntoutumaan.

20.04 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Tolppanen, kyllä nämä teidän esille nostamanne asiat tästä esityksestä löytyvät, eli lakiuudistus täsmentää sitä, että määritellään sotilastapaturma ja palvelussairaus, eli nimenomaan varusmiesten. Mutta se, mikä täältä puuttuu, on tämä, minkä edustaja Kiviranta nosti esille, eli esimerkiksi kuolemantapauksien korvaukset ja ne pykälät varusmiesten plus reserviläisten kertausharjoitusten osalta täältä puuttuvat. Tästä löytyy sen sijaan myös se, että tapaturman ja palvelussairauden korvaaminen kriisinhallintatehtävissä koskee myös sotilaalliseen kriisinhallintaan sekä siviilikriisinhallintaan ja Euroopan unionin rajaturvallisuusviraston toimintaan osallistuvia henkilöitä, eli kyllä tässä on myös tämä koulutuspuoli huomioitu, eli varsin kattavasti tähän nyt saadaan nämä kaikki naiset ja miehet, jotka näissä kriisinhallintatehtävissä ovat kouluttajina taikka muissa tehtävissä.

20.05 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Näitä tapaturmia ja palvelussairauksiaan ilmenee hyvin vähän lukumääräisesti pakollisessa varusmiespalveluksessa, mutta ne ovat hyvin kipeitä tapauksia, ja minusta ne pitäisi hoitaa aivan yhtä mallikkaasti kuin kriisinhallintatehtävissä vammautuneitten tai loukkaantuneitten asiat. Minusta kriisinhallintatehtäviä koskevassa lakiesityksessä olevat kolme pykälää, 9 §, 10 § ja 11 §, pitäisi siis sisällyttää myös tähän sotilastapaturmalakiin. Nyt taitaa olla vuoden aikana tapahtunut laskujeni mukaan ainakin kolme varusmiesten kuolemantapausta, ja minusta niissä pitäisi olla asiallinen korvaustaso, joka ei budjettitaloudellisesti merkitse käytännössä juuri mitään. (Kimmok Kivelä: Inhimillisyyss!)

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2016 vp

20.06 **Maria Tolppanen sd:** Arvoisa puhemies! Toivottavasti olen tosiaan tulkinnut väärin, koska minä tulkitsen sen sillä tavalla, että jos ei olla varsinaisesti kriisinhallintatehtävissä vaan ollaan esimerkiksi tarkkailijana taikka ollaan kouluttamassa, niin silloin tämä ei koskisi, ja tarkoitin nimenomaan sellaista tilannetta. Mutta erittäin hyvä — jos olen tulkinnut väärin, silloin olen tietysti tyytyväinen, että tämä asia on jo siellä huomioitu.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.